

Nr. 4

VERSLAG VAN DE ZITTING 1994

Vastgesteld 28 augustus 1995

Van 4 tot en met 8 juli 1995 heeft de OVSE-Assemblée in het Congress Centre in Ottawa haar jaarlijkse zitting gehouden. Aan de zitting is deelgenomen door delegaties uit de parlementen van 47 landen. Van twee lid-staten, Armenië en Bosnië-Herzegovina, woonden de ambassadeurs de vergaderingen bij; waarnemers waren aanwezig uit Japan, Macedonië, de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa, de Noord-Atlantische Assemblée, de Assemblée van de West-Europese Unie en de Raad van de Interparlementaire Unie. Een vertegenwoordiger van de Heilige Stoel was als eregast aanwezig. De Nederlandse delegatie naar deze zitting bestond voor zoveel de Eerste Kamer betreft uit de heer Zijlstra (PvdA) en voor zoveel de Tweede Kamer betreft uit de dames Van Ardenne (CDA) en Roethof (D66, voorzitter van de delegatie) en de heren Gabor (CDA) en Hessing (VVD).

De OVSE-assemblee beschikt conform de bij haar oprichting gemaakte afspraken slechts over een klein secretariaat en dient derhalve bij het houden van zittingen door anderen ondersteund te worden. Die ondersteuning is geleverd door de Noord-Atlantische Assemblée, die een vijftal medewerkers van haar secretariaat om niet ter beschikking heeft gesteld, en de parlementen van Canada, Nederland en het Verenigd Koninkrijk.

De zitting had het volgende verloop:

- dinsdag 4 juli: 's ochtends een informatiebijeenkomst; 's middags vergaderingen van de griffiers van de delegaties en van het standing committee;
- woensdag 5 juli: 's ochtends de plenaire openingszitting, gevolgd door een overleg van de delegaties uit de lidstaten van de Europese Unie; 's middags vergaderingen van de drie algemene commissies;
- donderdag 6 juli: vergaderingen van de politieke groepen en voortzetting van de vergaderingen van de drie commissies; 's avonds is de delegatie ontvangen door de Nederlandse ambassadeur in Ottawa, de heer Fietelaars;
- vrijdag 7 juli: 's ochtends vergaderingen van het drafting committee en van vrouwelijke parlementariërs; 's middags een barbecue in de

omgeving van Ottawa, aangeboden door de voorzitters van beide kamers van het Canadese parlement;

- zaterdag 8 juli: afsluitende plenaire vergadering.

Informatiebijeenkomst

In de informatiebijeenkomst traden secretaris-generaal Höynck, de vertegenwoordiger van het Hongaarse voorzitterschap Gyarmati, directeur Glover van het Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) en de Hoge Commissaris voor de Nationale Minderheden Van der Stoel als inleiders op. Allen hebben na hun inleiding vragen beantwoord.

De heer Gyarmati begon met enkele vragen te noemen waarop hij nog geen antwoord kon geven, maar waarop de OVSE te eniger tijd wel een antwoord zou moeten vinden. Vragen als: Op welke wijze kan de OVSE, na te hebben bijgedragen aan de regeling van een conflict, bijdragen aan de implementatie daarvan? Op welke wijze kan de besluitvorming worden verbeterd, zijn andere concepties dan consensus mogelijk?

Consensus was een van de sterke punten van de OVSE, meende spreker, maar bij vele zaken was geen consensus nodig. Waar en op welke wijze kan de OVSE personeel vinden? Men zocht al vier weken één onder-officier voor de missie in Tsjetsjenië, maar geen van de 52 lid-staten had een kandidaat kunnen leveren.

Spreker signaleerde naar aanleiding van Nagorno-Karabach, waar de partijen de laatste weken in beweging leken te komen, twee problemen. De topconferentie van de OVSE in Budapest in december 1994 had een «peace keeping force» aangeboden. Nu lijkt het ogenblik naderbij te komen waarop er overeenstemming tussen de bij het conflict betrokken partijen kan worden bereikt en waarop die strijdmacht inzetbaar moet zijn. Bij de OVSE-lidstaten waren echter duidelijke aarzelingen te constateren troepen en middelen voor zo'n strijdmacht aan te bieden. Het ontbreken van zo'n strijdmacht zou een obstakel voor het bereiken van overeenstemming kunnen zijn. Nodig waren \$ 150 miljoen per jaar aan middelen en tussen de 1500 en 4000 manschappen.

Inzake Tsjetsjenië signaleerde spreker dat de bereidheid te gaan onderhandelen niet was afgedwongen door de terroristen in Boedjnovsk.

Die bereidheid was er al eerder. Die onderhandelingen vonden nu plaats en er was al overeenstemming bereikt over ontwapening van de troepen van Dudajev.

Tenslotte merkte de heer Gyarmati op dat de «executive action» van de fungerend voorzitter een effectief instrument is gebleken. De internationale gemeenschap deed er goed aan in een vroeg stadium van een conflict na te gaan welke internationale organisaties bij de oplossing ervan dienden te worden betrokken, zulks om verschil van mening of tegenwerking tussen organisaties te voorkomen. Steun van de lidstaten voor die organisaties is essentieel voor het succes van hun interventies. Zonder die steun is succes niet haalbaar.

De heer Van der Stoel zag het als zijn taak objectief te zijn en etnische problemen op te lossen. Hij diende schendingen van rechten van minderheden te signaleren. Zijn werkwijze was problemen zoveel mogelijk ter plaatse te bestuderen en met mensen en NGO's te spreken.

Spreker was het afgelopen halfjaar met de volgende activiteiten bezig geweest:

– de Griekse minderheid in Albanië. Hoewel Albanië inmiddels grosso modo aan haar verplichtingen voldeed, leek er nog ruimte te zijn voor verbeteringen.

De laatste maanden vonden gesprekken plaats tussen Griekenland en Albanië.

– de problemen in Macedonië tussen de Macedonische meerderheid en de Albanese minderheid, met name op het gebied van het onderwijs.
– de minderheden in Slowakije en Hongarije.

Spreker had terzake aanbevelingen gedaan en er waren verdragen afgesloten. Nu kwam het aan op implementatie ter plaatse door vertegenwoordigers van regering en minderheden.

Spreker zou daarbij assisteren.

– Roemenië: spreker had aanbevelingen gedaan over de status van de scholen voor de Hongaarse minderheid.

– Baltische staten: spreker had eerder aanbevelingen gedaan, waarvan er inmiddels sommige waren overgenomen.

– Centraal-Azië: met steun van Japan, Nederland en Noorwegen was een seminar gehouden over het voorkomen van spanningen. Over Kirgizië was spreker voornemens aanbevelingen te doen.

In Kazachstan had hij een aantal gesprekken gevoerd.

– Krim: de situatie tussen Russen, Oekraïeners en Tataren was zeer gecompliceerd. Over dit onderwerp had in Lugano een door Zwitserland bekostigd seminar plaatsgevonden.

De heer Van der Stoel zei dat tweeënehalf jaar werkzaamheid in zijn huidige functie hem in de overtuiging had gesterkt dat op basis van dialoog en tolerantie steeds oplossingen te vinden zijn. Hij benadrukte de actieve steun van regeringen bij zijn werkzaamheden nodig te hebben, een noodzakelijke voorwaarde voor succes in zijn werk.

De heer Höynck merkte op dat er thans 9 missies van de OVSE te velde werkzaam waren. De grootste daarvan is die in Georgië, die 17 man telt.

Tot het werkterrein tellen Zuid-Ossetië en Abchazië, en de introductie van mensenrechten, democratie en rule of law in Georgië.

Mevrouw Glover zei dat het waarnemen van verkiezingen voor het ODIHR nog steeds een belangrijke activiteit is. Daarnaast had het Office twee seminars in Warschau en een conferentie in Boekarest over tolerantie georganiseerd.

Plenaire openingsvergadering

De vergadering is toegesproken door de heren Parent, voorzitter van het Lagerhuis van Canada, Moldas, voorzitter van de Senaat, Chrétien, minister-president van Canada en Kovacs, minister van Buitenlandse Zaken van Hongarije en fungerend voorzitter van de ministerraad van de OVSE.

De heer Kovacs herinnerde eraan dat op de OVSE-topconferentie in Budapest in december 1994 was afgesproken een veiligheidsmodel voor Europa uit te werken. Die toekomstige Europese veiligheidsarchitectuur zou op vijf pijlers moeten rusten:

– de Euro-atlantische en Europese veiligheidsstructuren, zoals NAVO, Europese Unie, West-Europese Unie en Raad van Europa. Het proces van uitbreiding van deze organisaties naar Centraal- en Oost-Europa draagt bij aan hun versterking en aan interne en externe veiligheid en stabiliteit in het genoemde gebied.

– de OVSE, als enige alomvattende veiligheidsstructuur met een structuur, in staat om normen te stellen en op te leggen, en met een

netwerk van mechanismes en instituties voor preventieve diplomatie en conflictbeheersing.

- de institutionalisering van dialoog en samenwerking met landen die niet of voorlopig niet tot deze organisaties toetreden.
- regionale en sub-regionale samenwerking in Centraal- en Oost-Europa.
- een netwerk van bilaterale verdragen tussen buurlanden in Centraal- en Oost-Europa. Een raamwerk voor dergelijke verdragen was al beschikbaar in de vorm van het stabiliteitspact.

De door de OVSE bepaalde normen vormden volgens spreker een belangrijke bijdrage aan de vaststelling van algemene regels inzake gedrag en activiteiten van regeringen van de lid-staten, zowel in het internationale verkeer als jegens hun eigen burgers. Het voornemen te komen tot een nieuwe structuur op het gebied van «early warning», conflict preventie, crisisbeheersing en post-conflict rehabilitatie kon alleen worden gerealiseerd indien de implementatie van reeds bestaande normen en verplichtingen serieus wordt genomen. Dit was een absolute voorwaarde voor verdergaande samenwerking.

Normen en verplichtingen zijn gebaseerd op het element dat de OVSE kenmerkt, veiligheid in een alomvattende wijze te kunnen benaderen.

Daarom moest worden doorgegaan met het ontwikkelen van een «code of conduct», die ook is gericht op andere, niet-militaire aspecten van veiligheid, dat wil zeggen de menselijke en economische dimensies.

De OVSE was de enige organisatie waarvan praktisch alle Europese staten lid zijn. Aangezien sommige staten in de voorzienbare toekomst niet tot andere Euro-atlantische of Europese organisaties zullen toetreden, zal de OVSE voor die landen het raamwerk blijven voor uitwisseling van ideeën en consultaties over veiligheidsaangelegenheden.

Uit het conflict in het voormalige Joegoslavië, dat de discussie over veiligheid in Europa geheel overschaduwde, trok spreker de conclusie dat isolationisme of aarzelingen, betrokken te worden bij het beheersen en oplossen van conflicten, verkeerd zijn. De volgende les drong zich op: wij moeten de uitdaging in een vroeg stadium aannemen, vastberaden zijn, solidair en in samenwerking optreden en wij moeten vasthouden aan onze fundamentele waarden.

De OVSE was een relatief goedkope organisatie, met een budget van \$ 35 miljoen. Het succes van de OVSE hing uiteindelijk af van de politieke wil van de lid-staten. Aan die wil leek het wel eens te schorten: zo was het een probleem voldoende steun voor een vredesmacht voor Nagorno-Karabach te krijgen. Wanneer een of meer conflicten dicht bij een oplossing zou zijn, zou de OVSE zich met de vraag geconfronteerd kunnen zien wat ze kan bieden om zo'n oplossing te vergemakkelijken en te ondersteunen. Indien het antwoord op die vraag negatief zou zijn, zou de geloofwaardigheid van de OVSE en van de internationale gemeenschap van democratische staten ernstig worden ondermijnd. Achter onze waarden zouden vraagtekens worden geplaatst, en onze inzet om stabiliteit en veiligheid te versterken en om democratie en mensenrechten te bevorderen zou in gevaar zijn.

Een bredere betrokkenheid van de parlementaire assemblée bij het voorkomen van conflicten en het beheersen van crises zou een stap zijn op weg naar een grotere effectiviteit van de OVSE. Het bezoek van een delegatie uit de assemblée naar Turkije had aangetoond dat de assemblée daartoe in staat is. Van de kennis en ervaring van de leden van de assemblée zou meer gebruik moeten worden gemaakt. De fungerend voorzitter was bereid samen met de voorzitter van de assemblée

voorstellen uit te werken voor de komende ministeriële vergadering en de volgende vergadering van het standing committee van de assemblée, aldus de heer Kovacs.

In aansluiting op zijn uiteenzetting heeft de heer Kovacs vragen beantwoord.

EU-overleg

Tussen de delegaties uit de lidstaten van de Europese Unie heeft zoals gebruikelijk overleg plaats gehad. Aan het slot daarvan heeft de voorzitter van de Franse delegatie zijn dank uitgesproken voor de gedurende het Franse voorzitterschap ondervonden solidariteit.

Hij deed een dringend beroep op de solidariteit van de andere delegaties om af te zien van afkeuring van de voorgenomen Franse kernproeven.

Op zijn betoog is niet gereageerd.

Zich evenzeer beroepend op solidariteit tussen de EU-delegaties heeft een vertegenwoordiger van de Griekse delegatie om steun voor het Griekse standpunt inzake Macedonië gevraagd.

Ook daarop is niet gereageerd.

Standing committee

De commissie is toegesproken door de minister van Buitenlandse Zaken van Canada, de heer Ouellet.

Voorts heeft de commissie kennis genomen van het verslag* van het bezoek van een delegatie naar Turkije in mei jl. Het mandaat van die delegatie is verlengd.

Het aanbod van Polen, de zitting van de assemblee in 1997 in Warschau te houden, is aanvaard.

De zitting in 1996 zal in Stockholm plaatsvinden.

Commissies

In de drie Commissies zijn de rapporten* en ontwerp-resoluties besproken die door de rapporteurs (Commissie voor politieke zaken en veiligheid: de heer George, Verenigd Koninkrijk, Commissie voor economische aangelegenheden: de heer Kelly, Canada, Commissie voor democratie, mensenrechten en humanitaire aspecten: mevrouw Simonides, Polen) waren voorbereid. In de eerste commissie trad plaatsvervangend secretaris-generaal van de NAVO Balanzino als gastspreker op; in de tweede commissie nam een forum, bestaande uit de heren Andriadze (Georgië), Bogomolov (Rusland) en Jezek (Tsjechië) aan de beraadslagingen deel; in de derde commissie heeft de hoge commissaris voor nationale minderheden, de heer Van der Stoep, een inleiding gehouden en daarna vragen beantwoord.

In de discussies in de commissies over rapporten en ontwerp-resoluties is een veelheid aan onderwerpen aan de orde gekomen. In de eerste commissie lag daarbij de nadruk op Tsjetsjenië en de voorgenomen Franse kernproeven; in de tweede op het belang van economische samenwerking ter ondersteuning van de ontwikkeling van democratie en markt-economie in landen in transitie, ter bevordering van welvaart en stabiliteit in de regio. In dit kader is nader gesproken over het bevorderen van de private sector, de economische infrastructuur en het belang van investeringen. In de derde commissie is uitgebreid over de Koerden in Turkije gesproken, mede naar aanleiding van het verslag van een bezoek van een delegatie uit de assemblee aan dat land. De commissie was het

* Met * aangeduide documenten zijn in het Engels beschikbaar bij de Griffie voor de interparlementaire betrekkingen.

eens met de veroordeling in het verslag van terrorisme en van steun voor terrorisme en wenste de territoriale integriteit van Turkije te respecteren. Tegelijkertijd herhaalde de commissie het appel van de delegatie tot de Turkse autoriteiten, de in de gevangenis zittende leden van het Turkse parlement vrij te laten. De commissie was ervan overtuigd dat het aannemen van de belangrijke wets hervormingen, die in behandeling waren in het Turkse parlement, het functioneren van de Turkse democratie zou verbeteren.

De discussies hebben geleid tot een stroom van amendementen op de ontwerp-resoluties: 88 in de eerste, 39 in de tweede en 54 in de derde commissie.

De derde commissie heeft mevrouw Roethof tot haar ondervoorzitter gekozen.

Plenaire slotvergadering

In de plenaire slotvergadering heeft de penningmeester verslag gedaan over het afgelopen jaar en de ontwerp-begroting voor 1996 toegelicht.

Hij merkte op dat drie landen, Belarus, Bosnië-Herzegovina en Joegoslavië, niet aan hun financiële verplichtingen hadden voldaan en derhalve niet mochten stemmen.

Veel maakte dat niet uit, want uit de drie landen waren geen delegaties aanwezig. De Bosniërs waren door de oorlogsomstandigheden in hun land niet in staat de zitting bij te wonen, van Belarus zou men kunnen zeggen dat het geen parlement meer had, en Joegoslavië was geschorst. Desalniettemin was door overbetaling door één lid-staat 101% van de geraamde inkomsten ontvangen. De uitgaven waren binnen de begroting gebleven. Ook voor het komende jaar zagen de financiën er gezond uit. De vergadering heeft daarop de ontwerp-begroting goedgekeurd.

De penningmeester heeft uiteengezet dat de secretaris-generaal van de assemblee en zijn twee plaatsvervaarders salarissen in US\$ ontvangen, die door de waardevermindering van de dollar aanzienlijk in koopkracht achteruit zijn gegaan. De vergadering stemde in met zijn voorstel genoemde salarissen vanwege de vestiging van het secretariaat in Kopenhagen voortaan in Deense Kronen uit te drukken.

Gesproken en gestemd is over de ontwerp-slotverklaring; deze bestond uit de ontwerp-resoluties, besproken en geamendeerd in de drie commissies. Daarbij is vanuit de Nederlandse delegatie het woord gevoerd door mevrouw Roethof. Wijzend op de grote aantallen amendementen op de resoluties van de commissies zei zij dat het belang van de assemblee niet zozeer in die resoluties, als wel in de geest van samenwerking, vriendschap en begrip was gelegen. Als lid van de delegatie naar Turkije, waarvan het mandaat was verlengd, stelde ze vast dat deze assemblee succes had waar anderen niet waren geslaagd, namelijk in het aangaan van een continue dialoog met Turkije.

Er was in de vergaderingen veel gezegd over minderheden, een grensoverschrijdende aangelegenheid van primair belang. De zelfde problemen deden zich in andere landen in andere gedaanten voor. In de Verenigde Staten leek men de mening toegedaan dat «affirmative action» niet langer nodig is. Het debat over de rechten van minderheden is er verbonden aan dat over politieke correctheid en over waardering van de herkomst van mensen. In West-Europa zag men zich met de opkomst van extreem rechts en een nieuwe golf van vreemdelingenhaat geconfronteerd.

In Oost-Europa was de situatie voor minderheden het meest bedreigend. Minderheden worden er op onacceptabele wijze bedreigd,

soms als gevolg van het ontbreken van rechten, soms als gevolg van haat-campagnes in de media.

In het voormalige Joegoslavië heeft de gerichtheid op etnische diversiteit geleid tot een afschuwelijk bloedbad.

In ieder land mogen problemen uniek en onvergelijkbaar lijken; in feite gaat het veelal om universele kwesties. Daarom kan deze assemblee een rol spelen in het helpen van elkaar.

Na stemming per paragraaf is de slotverklaring* aangenomen; de leden van de Franse delegatie hebben zich daarbij van stemming onthouden.

Tenslotte heeft de vergadering in een aantal bestuursvacatures voorzien. De heer Swaelen (België) is zonder stemming herkozen als voorzitter van de assemblee. Tot vice-voorzitter van de assemblee zijn voor een periode van drie jaar gekozen mevrouw Degn (Denemarken) en de heren Barsony (Hongarije) en Hoyer (Verenigde Staten) en voor één jaar de heren Bobelis (Litouwen) en Khalilov (Oezbekistan). De heer Emery (Verenigd Koninkrijk) is zonder stemming herkozen als penningmeester.

De voorzitter van de delegatie,
Roethof

De griffier van de delegatie,
Van Waasbergen

* Met * aangeduide documenten zijn in het Engels beschikbaar bij de Griffie voor de interparlementaire betrekkingen.